

Autoreferat

1. **Imię i nazwisko:** Anna Świerczewska-Gąsiorowska.
2. **Posiadane dyplomy, stopnie naukowe lub artystyczne – z podaniem podmiotu nadającego stopień, roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej.**
 - 1) Stopień naukowy doktora nauk prawnych w zakresie prawa, nadany uchwałą Rady Wydziału Prawa Uniwersytetu w Białymstoku z dnia 5 lipca 2013 r. na podstawie przedstawionej rozprawy doktorskiej: *Prawnokarne i kryminologiczne aspekty wymuszeń rozbójniczych*. Promotor w przewodzie doktorskim: prof. dr hab. Emil Pływaczewski. Recenzenci w przewodzie doktorskim: prof. dr hab. Leszek Wilk, prof. dr hab. Ewa M. Guzik-Makaruk.
 - 2) Świadectwo ukończenia dwusemestralnych studiów podyplomowych w zakresie problematyki zorganizowanej przestępczości i terroryzmu na Uniwersytecie Warszawskim, Wydział Prawa i Administracji, 1 września 2005 r., praca dyplomowa napisana pod kierunkiem dr. Wiesława Mądrzejowskiego: *Analiza kryminalna jako czynność w procesie wykrywczym przestępstw*.
 - 3) Tytuł zawodowy magistra na kierunku pedagogika, Wyższa Szkoła Humanistyczna im. Aleksandra Gieysztora, Wydział Humanistyczny, uzyskany 13 lipca 2004 r.
 - 4) Tytuł oficera dyplomowanego – ukończone wyższe studia zawodowe na kierunku administracja w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego, Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie, uzyskany 7 maja 2002 r.
3. **Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych lub artystycznych.**
 - 1) Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie:
 - 2007-2013 – wykładowca Instytutu Prawa i Administracji, Wydziału Administracji.
 - 2013-2015 – starszy wykładowca Instytutu Prawa i Administracji Wydziału Administracji.
 - 2015-2018 – adiunkt w Instytucie Nauk Prawnych Wydziału Policyjnych Nauk Stosowanych.
 - 2019 – dziekan Wydziału Policyjnych Nauk Stosowanych.
 - 2019-2020 – zastępca komendanta-prorektor.

- 2) Wyższa Szkoła Prawa i Administracji Rzeszowska Szkoła Wyższa:
2013-2020 – wykładowca – umowa zlecenia.
2020 do 2022 - adiunkt, prodziekan Kolegium Bezpieczeństwa Wewnętrznego
2022 do chwili obecnej – adiunkt, prodziekan Kolegium Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Kryminologii
- 3) Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Suwałkach:
2016 do 2017 – starszy wykładowca (umowa o pracę)
- 4) Szkoła Główna Służby Pożarniczej: semestr zimowy roku akademickiego 2016/2017
– umowa zlecenia

4. **Omówienie osiągnięć, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2021 r., poz. 478 z późn. zm.).**

Jako podstawowe osiągnięcie naukowe – w rozumieniu art. 219 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2021 r., poz. 478 z późn. zm.) – stanowiące podstawę ubiegania się o stopień doktora habilitowanego nauk prawnych, przedstawiam monografię pt. *Przestępczość osób starszych z perspektywy kryminologii i prawa karnego*, Warszawa 2022, ISBN 978-83-810-2588-1, ss. 338.

Recenzenci wydawniczy: prof. zw. dr hab. dr h.c. Emil W. Pływaczewski oraz prof. zw. dr hab. Ewa M. Guzik-Makaruk.

Przedmiotem prowadzonych przeze mnie badań naukowych, których wynikiem jest prezentowana monografia, była współczesna przestępczość osób starszych w Polsce. Dlatego też podstawowym celem podjętych badań empirycznych było poznanie współczesnej przestępczości osób starszych w Polsce oraz ustalenie jej fenomenologii, w tym struktury, dynamiki oraz geografii kryminalnej, a także nakreślenie profilu osoby starszej, która będąc w trwającym i postępującym procesie starzenia, funkcjonuje w izolacji penitencjarnej.

Przedmiotem badań empirycznych uczyniono przestępczość osób starszych w ujęciu prawnym i kryminologicznym, starając się zwrócić uwagę na następujące zagadnienia:

- jak dyscypliny naukowe, w tym: medycyna, socjologia i psychologia, definiują osoby starsze w aspekcie postępującego procesu starzenia;
- jaki jest obraz demograficzny osób starszych w Polsce;
- jakie regulacje krajowe i międzynarodowe kształtują sytuację prawną osób starszych;
- czym charakteryzuje się współczesna przestępczość osób starszych;

- jakie są wyniki zakończonych postępowań przygotowawczych w rejestracji procesowej wobec osób starszych;
- jaka jest reakcja sądów wobec osób starszych będących sprawcami przestępstw;
- jak seniorzy funkcjonują w izolacji penitencjarnej.

Badania empiryczne obejmowały cele teoretyczno-poznawcze i praktyczno-użytkowe. Zakładanym celem badań było zebranie systemowych danych zarówno ilościowych, jak i jakościowych, pozwalających na dokonanie możliwie pełnego opisu przedmiotowego zjawiska, jakim jest współczesna przestępczość osób starszych w Polsce. Zastosowane metody badań miały na celu ustalenie struktury demograficznej osób starszych w Polsce w kontekście zachodzących zmian społeczno-ekonomicznych, ustalenie poziomu przestępczości osób starszych w Polsce na podstawie kategorii ilościowych i jakościowych w ujęciu statystycznym i dynamicznym. Prowadzone badania empiryczne miały również na celu przybliżenie wielowątkowego funkcjonowania osób starszych w izolacji penitencjarnej w konfrontacji z postępującymi procesami starzenia się.

Monograficzny charakter przedmiotowego opracowania umożliwił nakreślenie obrazu współczesnej przestępczości osób starszych w Polsce jako pewnej naturalnej całości, której kompleksowe ujęcie było zamierzone ze względu na cele poznawcze i praktyczne.

Pozyskanie z przeprowadzonych badań informacji o niewiadomych i niezbadanych dotąd aspektach tej przestępczości pozwoliło na jej ocenę i umiejscowienie w problemach współczesnej kryminologii oraz ukierunkowanie, a może nawet uwrażliwienie organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości na specyfikę tej grupy społecznej i dokonywanych przez jej przedstawicieli przestępstw.

Przeprowadzając pogłębioną analizę przestępczości osób starszych, należało dokonać jej w kategoriach ilościowych i jakościowych, zarówno w wymiarze statycznym, jak i dynamicznym, przyjmując takie wielkości jak: rozmiar, liczbę przestępstw popełnianych przez osoby starsze czy w końcu nasilenie tej przestępczości. W zobrazowaniu empirycznego zjawiska przestępczości osób starszych należało ująć także trendy zmian, naruszane ustawy, w tym kategorie popełnianych przestępstw i profil sprawców przestępstw ze względu na ich cechy socjodemograficzne.

W konsekwencji koniecznym stały się pytania: jaki jest obecnie poziom przestępczości osób starszych w Polsce, kim są sprawcy tych przestępstw, dlaczego i w jaki sposób rozmiar, nasilenie tego zjawiska przestępczego w obrębie różnych elementów struktury społecznej

i przestrzennej społeczności są różne. To ostatnie pytanie jest związane z rozwojem nurtu socjologicznego w kryminologii, który bada przestępczość jako zjawisko społeczne, zmienne w czasie i przestrzeni.

Aspekty badawcze dotyczące osób starszych bardzo rzadko bywają poruszane w piśmiennictwie prawniczym, a jeszcze rzadziej w literaturze kryminologicznej. Można odnieść wrażenie, że przedmiotowe zjawisko w kryminologicznych eksploracjach badawczych praktycznie nie istnieje. Analizując polskie piśmiennictwo z obszaru kryminologii i innych nauk, należy stwierdzić, że temat starości był podejmowany najczęściej w aspekcie wiktymologicznym. Dlatego też prezentowanie jej *in extenso* w opracowaniu nie byłoby celowe.

Prezentowana monografia jest jedynym dotychczas opracowaniem ujmującym zagadnienia współczesnej przestępczości osób starszych w Polsce z perspektywy kryminologii i prawa karnego. Dlatego też asumptem do podjęcia badań w przedmiocie przestępczości osób starszych w Polsce i głównym uzasadnieniem wyboru tematu była potrzeba wypełnienia istniejącej luki poznawczej i tym samym włączenie tej kategorii czynów kryminalnych do kryminologicznego monitorowania i prognozowania zjawiska przestępczości.

W dążeniu do realizacji zamierzonego celu badań sformułowano główny problem badawczy w formie pytania: **jak kształtuje się fenomenologia współczesnej przestępczości osób starszych w Polsce?**

W odniesieniu do głównego problemu badawczego sformułowano hipotezę główną, która była przypuszczeniem: **że współczesna przestępczość osób starszych w Polsce jest zdominowana przez mężczyzn seniorów, którzy w większości nie ukończyli 70. roku życia. Sprawcy ci popełniają przestępstwa w miastach, podstawę kwalifikacji prawnej czynów stanowi głównie kodeks karny i pomimo zwiększania się w Polsce populacji osób starszych w wieku 60+ nie przekłada się to na wzrost liczby przestępstw z udziałem osób starszych.**

W pracy badawczej wyodrębniono również problemy szczegółowe i podporządkowano każdemu z nich odpowiadającą hipotezę szczegółową.

Określono zatem problemy szczegółowe, które przedstawiono w sposób następujący:

- Jak wzrastający statystycznie obraz długości życia ludzkiego koreluje z procesem starzenia się w ujęciu medyczno-biologicznym, socjologicznym i psychologicznym?
- Jaki jest fenomen demograficzny osób starszych w Polsce?
- Jakie regulacje krajowe kształtują sytuację prawną osób starszych?
- Jakie są wyniki zakończonych postępowań przygotowawczych w rejestracji procesowej?
- Jaka jest reakcja sądów wobec osób starszych będących sprawcami przestępstw?

- Jak seniorzy będący w postępującym procesie starzenia funkcjonują w izolacji penitencjarnej?

Problemom badawczym odpowiadały następujące hipotezy:

- Zachodzące w statystykach zmiany w aspekcie długości życia ludzkiego nie wpływają na maksymalny czas życia w ujęciu medyczno-biologicznym. Nadal jest to proces indywidualny, w którym często występuje zjawisko wycofania się osób starszych zarówno w ujęciu socjologicznym, jak i psychologicznym.
- Współcześnie około 1/4 ludności Polski ma 60 lat lub więcej. Udział tej grupy społecznej w społeczeństwie będzie stale rósł. Najliczniej reprezentowana jest grupa seniorów w Polsce w wieku od 60. do 69. roku życia, mieszkająca w miastach, w której znaczny udział mają kobiety. Seniorzy rzadko wyjeżdżają poza miejsce swojego zamieszkania, są wykluczeni cyfrowo i mają niski kapitał rodzinny i towarzyski.
- Analiza porządku prawnego w Polsce wskazuje, że poza ustawą o osobach starszych i nielicznymi przepisami na gruncie innych gałęzi prawa nie ma ściśle wyodrębnionych regulacji prawnych, które by były adresowane wyłącznie do osób starszych. Seniorzy korzystają z rozwiązań prawnych na ogólnych zasadach, tak jak pozostałe grupy społeczne.
- Wyniki zakończonych postępowań przygotowawczych różnią się ze względu na płeć i wiek seniorów, wobec których najczęściej stosuje się wnioski o warunkowe umorzenie postępowania.
- Sądy orzekają kary wobec seniorów oscylujące wokół granicy dolnego ustawowego zagrożenia.
- Specyficzny charakter grupy społecznej, jaką są seniorzy w jednostkach penitencjarnych, powiązany jest ściśle z samym procesem starzenia się, co łączy się często z ich postawą pasywną wobec wszelkich form aktywności.

Sformułowane do postawionych problemów badawczych hipotezy szczegółowe, w wyniku ich weryfikacji, zasadniczo zostały potwierdzone.

Monografia składa się z ośmiu rozdziałów. **Pierwszy** dotyczy metodyki prowadzenia badań, wskazuje przedmiot, cel i zakres badań, określa problemy i hipotezy badawcze oraz zastosowane metody i techniki badawcze.

W rozdziale drugim scharakteryzowano osoby starsze na tle postępującego procesu starzenia się, starając się o interdyscyplinarność prowadzonych w tym zakresie analiz. Połączenie w rozważaniach teoretycznych nauk medycznych, socjologicznych i psychologii miało znaczną wartość poznawczą. Pozwoliło to na zaprezentowanie m.in. biologicznych koncepcji

starzenia się, różnic w postrzeganiu wieku kalendarzowego i biologicznego, definicji socjologii starości czy psychologicznej perspektywy starości. Na tej podstawie dokonano ustaleń w ujęciu medyczno-biologicznym, socjologicznym i psychologicznym, które złożone w jeden zbiór zobrazowały całość postępującego w organizmie ludzkim procesu starzenia się.

Metodą badawczą do jakościowego opisu zjawiska przestępczości osób starszych była analiza dostępnej literatury z takich dyscyplin naukowych jak: nauki medyczne, socjologiczne i psychologia. Ten etap badań społecznych, jakim jest konceptualizacja, pozwolił zdefiniować osoby starsze w aspekcie postępującego procesu starzenia się na kanwie rozważań interdyscyplinarnych. Umożliwił również ukazanie osobliwości tej grupy społecznej oraz stanowił doskonały materiał wyjściowy do postawienia kolejnych hipotez badawczych dotyczących przedmiotu badań. Było to również istotne z punktu widzenia światowych statystyk informujących o starzeniu się społeczeństw i jednego z problemów współczesnej kryminologii dotyczącego tzw. kryzysu starzenia się więźniów. Rozpoczęty w omawianym rozdziale proces operacjonalizacji stanowił fundament do dalszych badań empirycznych na temat przestępczości osób starszych i weryfikacji pierwszej hipotezy szczegółowej.

Rozdział trzeci zawiera analizę współczesnej sytuacji demograficznej seniorów na tle sytuacji demograficznej Polski. Podjęcie rozważań w tym obszarze było niezwykle istotne, bowiem znajomość fenomenu zjawisk demograficznych współczesnego świata jest elementem niezbędnym do podejmowania nie tylko interdyscyplinarnych badań naukowych w obszarze kryminologii, ale również do wytyczania kierunków o charakterze ekonomicznym i społecznym. Badania empiryczne w tym rozdziale oparto na metodzie szczegółowej, jaką jest *desk research* – badanie dokumentów. Zastosowana metoda pozwoliła na analizę dostępnych i istniejących już danych przede wszystkim z Głównego Urzędu Statystycznego, Centrum Badania Opinii Społecznej oraz Eurostatu w aspekcie sytuacji demograficznej Polski, w tym umiejscowienia i oceny jakości życia seniorów w naszym kraju. Zwraca uwagę fakt, że analizując zmiany liczby ludności, eksplorator może ocenić tempo zachodzących zmian w różnych okresach, dokonać eksplikacji w zakresie jej dynamiki oraz ocenić stopień zachodzących procesów mających wpływ na przeobrażenia demograficzne.

W rozdziale czwartym zaprezentowano regulacje krajowe i międzynarodowe kształtujące sytuację prawną osób starszych. Podstawę podjętych analiz prawnych stanowiły przede wszystkim przepisy ustawy o osobach starszych, prawa cywilnego, prawa pracy oraz prawa karnego. W celu przeprowadzenia pogłębionej analizy w przedmiocie badań dokonano również analizę regulacji międzynarodowych, w tym prawa europejskiego kształtującego sytuację

prawną osób starszych. W rozdziale tym zastosowano kluczową z punktu widzenia nauk prawnych metodę badawczą, polegającą na analizie źródeł aktualnie obowiązującego prawa.

Zastosowana metoda dogmatyczna, mająca za przedmiot analiz regulacje krajowe i międzynarodowe, ukazała współczesną sytuację prawną osób starszych w Polsce i posłużyła do pozyskania źródeł informacji dotyczących ukształtowanych mechanizmów prawnych wobec osób starszych. Ocena rozwiązań normatywnych opierała się na powszechnie stosowanej w nauce prawa karnego egzegezie tekstu prawnego.

W rozdziale piątym dokonano ilościowego opisu przestępczości stwierdzonej i przestępczości wykrytej. Następnie zaprezentowano sposoby zakończenia postępowań przygotowawczych wobec podejrzanych, którzy w chwili popełnienia czynu zabronionego mieli ukończony 60. rok życia. Natomiast opis zmiennych niezależnych, takich jak płeć, wiek, miejsce popełnienia przestępstwa przez seniorów, pozwolił na ukazanie szerszej perspektywy w analizie przestępczości osób starszych. Do ilościowego opisu przestępczości wykrytej zastosowano metodę analizy statystyk policyjnych z Krajowego Systemu Informacyjnego Policji, wykorzystując badanie kohortowe. Dane o kwalifikacji prawnej czynu i sposobie zakończenia postępowań przygotowawczych wobec podejrzanych, którzy w chwili popełnienia czynu zabronionego mieli ukończony 60. rok życia, pozwoliły na dalszy opis przestępczości osób starszych i podjęcie próby wyjaśnienia oraz diagnozy zjawiska w przyjętych parametrach.

W rozdziale szóstym została opisana przestępczość wykryta osób starszych w świetle ustawy – Kodeks karny i ustaw pozakodeksowych, wzbogacona o komponent jakościowy, czyli analizę dokumentów wskazujących *modus operandi* sprawców seniorów. Pozwoliło to na przedstawienie najczęściej naruszanych przez seniorów przepisów ustaw i kwalifikacji prawnych przestępstw z ich udziałem. W rozdziale tym została zastosowana metoda analizy statystyk policyjnych, wzbogacona o komponent jakościowy, wskazujący czas, miejsce i *modus operandi* sprawców seniorów. Zastosowane metody pozwoliły na wyodrębnienie katalogu najczęściej naruszanych przez seniorów przepisów ustaw i kwalifikacji prawnych przestępstw z ich udziałem oraz przyczyniły się w sposób istotny do weryfikacji hipotezy głównej.

Rozdział siódmy zawiera analizę prawomocnych skazań seniorów na tle wszystkich prawomocnych skazań osób dorosłych w Polsce, biorąc pod uwagę poszczególne rozdziały części szczególnej ustawy – Kodeks karny oraz przepisów tworzących tzw. pozakodeksowe prawo karne. Do zbadania reakcji sądów na przestępstwa popełniane przez seniorów zastosowano metodę analizy statystyk Ministerstwa Sprawiedliwości, uzyskanych z Wydziału Statystycznej Informacji Zarządczej Departamentu Strategii i Funduszy Europejskich. Wydział ten

gromadzi informacje na podstawie danych statystycznych Krajowego Rejestru Karnego. Zastosowana metoda pozwoliła ukazać komponent ilościowy osób skazanych w Polsce w latach 2014-2018, w tym seniorów, oraz udział procentowy prawomocnych skazań seniorów na tle wszystkich prawomocnych skazań osób dorosłych z podziałem na odpowiednie rozdziały kodeksu karnego i innych ustaw.

Rozdział ósmy obejmuje problematykę funkcjonowania seniorów w izolacji penitencjarnej w polskich jednostkach penitencjarnych z uwzględnieniem miejsca odbywania kary, klasyfikacji osadzonych, aktywności zawodowej seniorów, a także ich udziału w podkulturze więziennej. Zaprezentowanie tych realiów na tle polskiego systemu penitencjarnego pozostaje w związku z postępowaniem cywilizacyjnym w tym starzeniem się społeczeństw i światowym trendem określanym jako „kryzys starzenia się więźniów”. Do opisu ilościowego tego zjawiska wzbogaconego o komponent jakościowy została zastosowana metoda analizy dokumentów i statystyk uzyskanych z Centralnego Zarządu Służby Więziennej oraz metoda wywiadu.

Finalną częścią monografii jest podsumowanie, w którym zawarto główne ustalenia w przedmiocie badań oraz dokonano weryfikacji przyjętych hipotez badawczych.

Zakres czasowy podjętych badań empirycznych objął lata 2014-2019 ze względu na konieczność ustalenia jak najbardziej aktualnych przejawów przestępczości osób starszych w Polsce. W przedmiocie badań za początek starości przyjęto 60. rok życia – według Światowej Organizacji Zdrowia (*World Health Organization* – WHO).

Statystyki Ministerstwa Sprawiedliwości skupiają się, co do zasady, na czynie głównym, stanowiącym podstawę prawomocnego skazania, a nie na podmiocie przestępstwa. Zabicie ten powoduje, że osoby starsze znajdują się w kategorii wszystkich osób dorosłych prawomocnie skazanych i nie można na przykład ocenić, jaka jest reakcja sądów na popełniane przez te osoby przestępstwa w powiązaniu z wymiarem kary. Również ewentualna analiza akt spraw sądowych nie odzwierciedli całościowo dynamiki i geografii kryminalnej przestępczości osób starszych. W konsekwencji możliwym są w tym zakresie jedynie badania, które ograniczą się do pewnych przyjętych parametrów. Innymi słowy, na podstawie akt sądowych nie jest możliwa ocena zjawiska przestępczości osób starszych dla całej populacji badawczej.

Przeprowadzona analiza badawcza pozwoliła poznać współczesną przestępczość osób starszych w Polsce oraz dokonać jej identyfikacji w zakresie struktury, dynamiki i geografii kryminalnej. Uprawniła do zweryfikowania postawionych hipotez i pozwoliła na wyprowadzenie istotnych wniosków:

Istnieje wiele mechanizmów powiązanych w sieć, odpowiedzialnych za funkcjonowanie organizmu i utrzymanie jego homeostazy (samoregulacji procesów biologicznych). Sprawność naszego organizmu w samoregulacji procesów biologicznych stopniowo spada, co składa się na obraz starości. W naukach medycznych wskazuje się, że zachodzący proces starzenia się każdego z nas jest determinowany genetycznie, natomiast nie jest to proces genetycznie zaprogramowany. W statystykach światowych obserwujemy stały wzrost mediany długości życia i wynosi on 3 lata na dziesięciolecie, czyli 0,3 roku rocznie. Wydłużanie się średniego czasu życia nie wpływa znacząco na maksymalną długość życia, bowiem nadal wynosi ona 120 lat, a także w sposób istotny zmianie nie uległo też tempo naszego starzenia się. Zmiany w prognozach dotyczących długości życia ludzkiego nie odzwierciedlają w całości zmian związanych z procesem starzenia się. Wyniki eksploracji nauk medycznych wskazują, że może istnieć zaprogramowana granica długości życia, ale proces starzenia się i śmierć są kontrolowane, podobnie jak narodziny i rozwój. Prognoza statystycznej długości życia wskazuje, że będzie ona wzrastać w przyszłości, ale nie znamy jeszcze odpowiedzi, w jakim tempie.

Zachodzące zmiany demograficzne, wywierając wpływ na dokonywanie się przeobrażeń struktury społecznej, gospodarczej oraz kulturalnej, spowodowały konieczność prowadzenia socjologicznych badań naukowych nad zjawiskiem starzenia się i jego skutkami. Termin „socjologia starości” nie jest jeszcze powszechnie przyjęty, choć rzeczywiście używany jest najczęściej. W literaturze przedmiotu funkcjonują również inne określenia na opisywany obszar badawczy, na przykład: socjologia okresu starości, socjologia ludzi starych, socjologia gerontologiczna, gerontosocjologia czy socjologia wieku emerytalnego. Pomimo różnie formułowanej nazwy z całą pewnością możemy stwierdzić, że wskazany obszar badawczy dotyczy kwestii odnoszących się do pewnego okresu życia człowieka lub do zbiorowości złożonej z osób wyróżnionych na podstawie ich wieku kalendarzowego. Socjologia wskazuje wyraźnie, że wiek jest kategorią cywilizacyjną i jego znaczenie w społeczeństwie zmienia się historycznie i kulturowo, a wycofywanie się osób starszych z ukształtowanych ról społecznych jest procesem nieuniknionym. Powodem takiego stanu rzeczy jest szeroko pojęta modernizacja, w tym pojawienie się nowych zawodów oraz rozwój technologii ekonomicznej. Osoby starsze decydują się na wycofanie z życia społecznego, ponieważ przegrywają w konfrontacji z osobami młodszymi (starzenie się w aspekcie teorii wymiany). Załamanie społeczne osób starszych następuje, gdy jednostka podatna na oddziaływanie psychiczne otrzymuje negatywne sygnały (komunikaty) ze środowiska społecznego (teoria społecznych kompetencji i społecznego załamania). W socjologicznych teoriach starzenia się z jednej strony możemy dostrzec wielopłaszczy-

znowe podejście do procesu starzenia się i wynikające z tego konsekwencje społeczne, a z drugiej strony w większości przedstawionych koncepcji możemy zauważyć takie zjawisko jak wycofanie społeczne osób starszych.

Z punktu widzenia psychologii jednostki ludzkie przez całe swoje życie doświadczają sytuacji, zdarzeń dających możliwość wykorzystania nabytych pokładów i poszukiwania nowych – w okresie starości. Osoby starsze powinny zachować równowagę między systemem poznawczym a motywacyjnym, czyli zaakceptować siebie jako osobę starszą (poznawcza teoria osobowości i starzenia się). Zjawisko wycofania z życia społecznego (zawodowego), utrata dawnych ról społecznych i ograniczenie relacji społecznych powodują, że seniorzy rzadziej niż we wcześniejszych okresach życia podejmują aktywności, które angażują funkcje poznawcze (teoria wyjścia z użycia). Zachodzący proces starzenia się w ujęciu psychologicznym jest procesem indywidualnym i zarazem społecznym, na który składa się bogactwo i złożoność doświadczeń zachodzących w ludzkim życiu, różnorodność i odmienność przeżywania życia, właściwe dla każdej osoby, oraz zdolność wartościowania relacji społecznych. Proces konceptualizacji ukazał osobliwość tej grupy społecznej oraz stanowił doskonały materiał wyjściowy do dalszej analizy badawczej w założonym przedmiocie eksploracji.

Polska jest jednym z państw, które charakteryzują się negatywnymi zjawiskami demograficznymi. O ile w 2000 r. mediana wieku ludności wynosiła u nas 32,2 roku, to w 2018 r. było to już 40,9 roku. Przekłada się to na systematyczne zwiększanie udziału osób starszych w społeczeństwie. W 2020 r. około 1/4 ludności Polski miała 60 lat lub więcej (kilka lat wcześniej było to około 16%). Przewiduje się, że w 2030 r. udział ten będzie wynosił 29%, w 2040 – 34%, a w 2050 – 40%. Obecnie w Polsce najliczniej reprezentowana jest grupa seniorów w wieku 60-69 lat (14% ogółu mieszkańców Polski). Niemal 2/3 seniorów mieszka w miastach. Wśród seniorów częściej spotykamy kobiety. Stanowią one 58% ogółu osób w wieku 60+. Udział kobiet w populacji osób starszych rośnie wraz z wiekiem. Przeciętny mężczyzna, który w 2018 r. osiągnął wiek 60 lat, miał przed sobą jeszcze 19,1 roku życia, podczas gdy kobieta 24,1 roku. Wartości te są lepsze od notowanych w przeszłości, ale w dalszym ciągu Polska należy do państw europejskich, w których spodziewana długość życia jest relatywnie niska. Śmiertelność rośnie dynamicznie wraz z wiekiem i różni się istotnie w zależności od płci oraz miejsca zamieszkania.

Seniorzy stanowią grupę osób wykluczonych cyfrowo – 75% z nich nigdy nie korzystało z Internetu. Seniorzy rzadko wyjeżdżają poza miejsce swojego zamieszkania i rzadziej deklarują posiadanie przyjaciół. Konkluzja sformułowana w wyniku podjętej analizy badawczej wskazuje również, że osoby starsze w Polsce charakteryzuje stosunkowo niski poziom

kapitału rodzinnego i towarzysko-sąsiedzkiego. Istotne jest również to, że znajomość fenomenu zjawisk demograficznych współczesnego świata jest elementem niezbędnym nie tylko do podejmowania interdyscyplinarnych badań naukowych w obszarze kryminologii, ale również do monitorowania i prognozowania zachodzących zjawisk społecznych.

W polskim porządku prawnym ustawodawca rzadko odwołuje się do osób starszych. Dokonując szczegółowej analizy przepisów należących do poszczególnych gałęzi prawa, można zauważyć, że w prawie cywilnym ustawodawca nie zawarł norm prawnych dotyczących „osób starszych”, tylko przepisy prawne, które mogą bezpośrednio ich dotyczyć. Przykładem tego może być instytucja darowizny lub w kodeksie rodzinnym i opiekuńczym norma prawna dotycząca obowiązku wzajemnego szacunku oraz wspierania się rodziców i dzieci czy dotycząca podmiotów obciążonych obowiązkiem alimentacyjnym. Natomiast w prawie pracy ustawodawca ustanowił natomiast m.in. zakaz dyskryminacji ze względu na wiek i ochronę pracowników w wieku przedemerytalnym.

W prawie karnym ustawodawca bardzo rzadko odnosi się do osoby starszej. Nie definiuje też tego pojęcia. Natomiast łączy się z określeniem „osoba nieporadna ze względu na wiek” (art. 189 § 2a k.k., art. 207 § 1a k.k.) lub „osoba w podeszłym wieku” (art. 225 § 4 k.k.).

Należy przy tym zaznaczyć, że określenie „osoba nieporadna ze względu na wiek” chroni w sposób szczególny osoby w podeszłym wieku, ale również odnosi się do osób bardzo młodych – nie jest to dyspozycja skierowana wyłącznie do seniorów. Natomiast w art. 225 § 4 k.k., do którego ustawodawca wprowadził pojęcie „osoba w podeszłym wieku”, przedmiotem ochrony jest prawidłowość służbowych czynności kontrolnych w placówkach zapewniających całodobową opiekę właśnie tym osobom, ale także osobom niepełnosprawnym i przewlekle chorym. Należy również wspomnieć o art. 115§11 k.k w którym kategorii „wstępny” można rozważać na tle pojęcia osoby starszej.

Przeprowadzona analiza prowadzi do wniosku, że ustawodawca w kodeksie karnym nie obejmuje szczególną ochroną prawną osób starszych. Seniorzy korzystają z rozwiązań prawnych na ogólnych zasadach, tak jak pozostałe grupy społeczne. Jediną szczególną właściwością przedmiotu czynności wykonawczej i to w dwóch przepisach kodeksu karnego jest „nieporadność ze względu na wiek”, co, jak zaznaczono powyżej, może dotyczyć zarówno osoby starszej, jak i osoby młodej.

W polskim porządku prawnym jedynym aktem prawnym, który w sposób bezpośredni odnosi się do seniorów, jest ustawa o osobach starszych. Ustawodawca zdefiniował w niej pojęcie osoby starszej, wskazując, że jest to osoba, która ukończyła 60. rok życia. Można w tym miejscu stwierdzić, że ustawodawca, podobnie jak WHO, za początek starości przyjął 60. rok

życia. Zgodnie z wolą ustawodawcy sytuacja osób starszych w Polsce ma podlegać szeroko pojętej kontroli (monitoringowi) realizowanej przez organy administracji publicznej, państwowe jednostki organizacyjne oraz inne organizacje, które w swoich zadaniach realizują priorytety związane na przykład z aktywnością edukacyjną, kulturalną i zawodową osób starszych.

Do najważniejszych regulacji międzynarodowych w omawianym zakresie należy zaliczyć *Zasady działania na rzecz osób starszych*, które zostały przyjęte w 1991 r. przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych oraz *Międzynarodowa strategia działania w kwestii starzenia się społeczeństw* z 2002 r. W regulacjach europejskich na szczególną uwagę zasługuje zaś Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej, gdzie w art. 25 wskazuje się, że „Unia uznaje i szanuje prawo osób w podeszłym wieku do godnego i niezależnego życia oraz do uczestniczenia w życiu społecznym i kulturalnym”. Jest to w pewnym sensie zobowiązanie i proklamacja Unii Europejskiej wobec seniorów nadająca kierunek działań w ramach szeroko rozumianej polityki socjalnej. Do tej pory nie udało się jednak wypracować konwencji o prawach osób starszych pomimo wyraźnej inicjatywy ze strony Organizacji Narodów Zjednoczonych, bowiem nie wszystkie kraje członkowskie wprost poparły inicjatywę.

Przestępstwa seniorów stanowią niewielki odsetek przestępczości ogółem. W latach 2014-2019 wahał się on od 1,96% do 2,15%. Przeprowadzone badania wykazały, że „wkład” seniorów w polską przestępczość jest znacznie niższy, niż by to wynikało z ich udziału w strukturze populacji kraju. Co ważne, pomimo zwiększania się w Polsce liczby osób w wieku 60+, obecnie nie przekłada się to na wzrost liczby przestępstw z udziałem osób starszych.

Przestępczość seniorów jest zjawiskiem zdominowanym przez mężczyzn. Odpowiadają oni za około 88% ogółu zdarzeń, w których sprawcą była osoba w wieku 60+, i nie odnotowano pod tym względem istotnych zmian na przestrzeni ostatnich lat.

Należy również wskazać, że 83% przestępców (seniorów) nie przekroczyło 70. roku życia, przy czym za 63% przestępstw odpowiadają osoby z grupy wiekowej 60-65 lat. Dlatego też można wyprowadzić wniosek, że blisko 2/3 przestępstw osób w wieku 60+ popełnia grupa seniorów stanowiąca nieco ponad 1/4 wszystkich osób starszych w Polsce.

Rozkład przestępstw seniorów w układzie miasto – wieś odpowiada strukturze populacyjnej seniorów. Około 66% z nich mieszkało w miastach i ponad 60% przestępstw wykrytych wśród osób w wieku 60+ zostało właśnie tam odnotowanych. W latach 2018-2019 występował jednak wzrost przestępczości osób starszych na obszarach wiejskich.

Udział przestępstw seniorów wahał się w zależności od regionu Polski. Najmniejszy odsetek odnotowano w województwie śląskim, największy w podkarpackim i podlaskim. Nie stwierdzono, aby przestępczość z udziałem seniorów była powiązana z wielkością ich udziału

w strukturze populacji województw. Przepięstwa seniorów najczęściej były kwalifikowane z ustawy – Kodeks karny. Udział innych ustaw był bardzo rozproszony. Przepięstwa z ustawy o rachunkowości (drugie miejsce pod względem przepięstw seniorów) stanowiły 1,6% ogółu przepięstw popełnianych przez seniorów, zaś na trzecim miejscu plasowała się ustawa o ochronie zwierząt – 1,1%.

Udział poszczęólnych typów przepięstw seniorów w województwach był zbliżony, choć ujawniły się też pewne różnice. Zasadniczo w każdym z województw dominowały przepięstwa z ustawy – Kodeks karny, ale na przykład w warmińsko-mazurskim częste były przepięstwa z ustawy o rybactwie śródlądowym, w świętokrzyskim – z ustawy o rachunkowości. O ile w przypadku pierwszego z wymienionych regionów można stwierdzić, że mamy tutaj do czynienia z wpływem warunków geograficznych, to trudno odnaleźć zmienną wyjaśniającą dla województwa świętokrzyskiego. Wydaje się zatem, że różnice w województwach w głównej mierze mogły być pochodną większej efektywności prowadzonych czynności wykrywczych organów ścigania niż występowaniem jakiegokolwiek regionalnej specjalizacji przepiępców seniorów.

Funkcjonariusze prowadzący sprawy karne, w których sprawcą była osoba w wieku 60+, najczęściej decydowali się na złożenie wniosku o akt oskarżenia (76%), w tym zwłaszcza bez przeprowadzenia procedury określonej w art. 335 k.p.k. i bez mediacji (53%). Powszechność tego sposobu zakończenia postępowania przygotowawczego wykazywała tendencję rosnącą w ostatnich latach.

W okresie 2014-2016 odsetek spraw kończących się wnioskiem o oskarżenie, ale bez stosowania przepisów art. 335 k.p.k. i bez mediacji, wahał się od 44% do 51%, zaś w latach 2017-2019 wynosił już 59-61%. Rzadko natomiast stosowano wnioski o wydanie wyroku skazującego po przeprowadzeniu procedury określonej w art. 355 § 1 k.p.k. Jednakże w tym zakresie można było zaobserwować istotne wahania. Stabilnie z kolei kształtował się odsetek spraw kończących się wnioskiem o warunkowe umorzenie postępowania. W latach 2014-2019 częstotliwość jego stosowania wynosiła 8-10%. Należy zauważyć, że wyniki zakończonych postępowań przygotowawczych wobec seniorów różniły się w zależności od płci sprawcy. W przypadku kobiet senierek dwa razy częściej niż u mężczyzn seniorów stosowano wnioski o warunkowe umorzenie postępowania. Jednocześnie przepięstwa mężczyzn częściej skutkowały wnioskiem o wydanie wyroku skazującego (13% – mężczyźni, 9% – kobiety). Także w odniesieniu do wieku sprawcy widać było różnice w wynikach postępowań. Warunkowe umorzenie było stosowane wyraźnie częściej w starszych grupach wiekowych (80+ – 20%, 70-79 lat – 15%, 60-69 lat – 9%), częściej też w grupach tych dochodziło do umorzenia z powodu

dopuszczenia się przez podejrzanego czynu w stanie niepoczytalności (80+ – 5%, 70-79 – 3%, 60-69 – 1%). Dane o kwalifikacji prawnej czynu i sposobie zakończenia postępowań przygotowawczych wobec podejrzanych, którzy w chwili popełnienia czynu zabronionego mieli ukończony 60. rok życia, pozwoliły na opis przestępczości osób starszych i tym samym dały punkt wyjścia do prognozowania kryminologicznego.

Stwierdzono również, że Wydział Statystycznej Informacji Zarządczej Departamentu Strategii i Funduszy Europejskich Ministerstwa Sprawiedliwości nie dysponuje informacjami dotyczącymi wieku i płci osób skazanych w powiązaniu z wymiarem orzeczonej kary. Dlatego też w celu eksploracji badawczej ukazano komponent ilościowy osób skazanych w Polsce w latach 2014-2018, w tym seniorów, oraz udział procentowy prawomocnie skazanych seniorów na tle wszystkich prawomocnych skazań osób dorosłych z podziałem na poszczególne rozdziały z kodeksu karnego i innych ustaw, co pozwoliło na pogłębione zobrazowanie tendencji zachowań przestępczych seniorów i odniesienie jej do przestępczości wykrytej. Stwierdzono również, że poziom prawomocnie skazanych seniorów do prawomocnie skazanych pozostałych osób dorosłych w latach 2014-2018 wynosił ponad 4% i wykazywał tendencję wzrostową.

Analiza badawcza doprowadziła również do wniosku, że nastąpił wzrost skazań seniorów z Kodeksu karnego. Wyjątkiem były tylko przestępstwa przeciwko czci i nietykalności cielesnej oraz przestępstwa przeciwko ochronie informacji niejawniej w odniesieniu do których liczba skazań uległa zmniejszeniu. Duży odsetek skazań osób starszych w stosunku do wszystkich prawomocnych skazań osób dorosłych występował przy przestępstwach przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu oraz przestępstwach przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji.

Natomiast w przypadku przestępstw przeciwko wolności i wolności seksualnej i obyczajności ich mediana w latach 2014-2018 kształtowała się na poziomie 6%, między 2014r. a 2018 r. nastąpił wzrost tych skazań aż o 4%. Duży wzrost skazań możemy również obserwować w przypadku przestępstw przeciwko obrotowi gospodarczemu.

W przypadku przestępstw pozakodeksowych w latach 2014-2018 seniorzy byli najczęściej skazywani z ustawy o wyrobieniu napojów spirytusowych oraz rejestracji i ochronie oznaczeń geograficznych napojów spirytusowych. Mediana tych skazań w stosunku do pozostałych osób dorosłych prawomocnie skazanych wynosiła aż 35,2%. W 2018 r. niespełna połowa osób prawomocnie skazanych za naruszenie przepisów z przedmiotowej ustawy to seniorzy. Wysoki współczynnik skazań osób starszych można również zaobserwować w przypadku ustawy – Prawo łowieckie oraz ustawy o wyrobieniu alkoholu etylowego oraz wytwarzaniu wyrobów tytoniowych i ustawy o ochronie zwierząt, ponieważ w 2018 r. około 1/5 osób skazanych w ramach

tych ustaw to osoby starsze. Analiza materiału badawczego wykazała, że niemal w każdej ustawie w obszarze materii pozakodeksowego prawa karnego liczba skazań osób starszych od 2014 do 2018 r. systematycznie wzrastała.

Przedmiotowa analiza badawcza przywołała również koncepcję „przestępstw bez ofiar”, która zasługuje na odrębne pogłębione eksploracje badawcze i dyskusje naukowe w jej znaczeniu technicznym i merytorycznym. Ta określana przez niektórych polskich naukowców jako „zapomniana” koncepcja, stawia współcześnie bardzo aktualne pytania: jak daleko może posunąć się państwo, zakazując obywatelom tego, co jest elementem ich wolności; jakie powinny być zasady kryminalizacji czynów, które nie wyrządzają szkody jednostce, ale naruszają interes państwa lub społeczeństwa. Przyjęte w wyniku ewentualnej pogłębionej analizy badawczej propozycje rozwiązań powinny opierać się na dokładnym rozważeniu korzyści i strat społecznych.

Funkcjonowanie seniorów w jednostkach penitencjarnych powiązane jest ściśle z samym procesem starzenia się, co łączy się często z ich postawą pasywną wobec wszelkich form aktywności. W grudniu 2020 r. w aresztach śledczych i zakładach karnych przebywało 2711 osób w wieku 60+. Dla porównania w 2010 r. osób skazanych i tymczasowo aresztowanych w wieku 60+ było 1829, natomiast w 2001 r. takich osób było 652. Można wyprowadzić wniosek, że liczba skazanych i tymczasowo aresztowanych w Polsce wzrasta. Taki trend utrzymuje się również na całym świecie. Zdecydowana większość osadzonych (85%) nie przekroczyła 70. roku życia.

Połowa skazanych seniorów w Polsce odbywała karę w zakładzie zamkniętym, 42% w półotwartym, a 5% w zakładzie otwartym. Najliczniej występowały dwie grupy osadzonych seniorów: recydywiści penitencjarni odbywający karę w zakładzie typu zamkniętego w systemie zwykłym oraz skazani odbywający karę po raz pierwszy, skierowani do odbywania kary w zakładzie karnym typu zamkniętego w systemie zwykłym.

Najliczniejszą grupą osadzonych byli seniorzy z wykształceniem zasadniczym zawodowym, a następnie z wykształceniem podstawowym (27%) oraz średnim (23%). Około 6% seniorów legitymowało się wykształceniem wyższym. Najczęściej skazani seniorzy nie posiadali wyuczonego zawodu (51%). Większość (73%) seniorów nie pracowała w izolacji penitencjarnej.

Zdecydowana większość osadzonych seniorów miała status nieuczestniczącego w podkulturze więziennej. Samouszkodzeń dokonało 5% osadzonych seniorów. Targnięcie się na własne zdrowie/życie było dwukrotnie częstsze wśród osadzonych seniorów uczestniczących w podkulturze więziennej.

Zaprezentowane wyniki badań wskazały, że funkcjonowanie osób starszych w izolacji penitencjarnej wyraźnie koreluje z postępującym procesem starzenia się, dlatego ważne jest podejmowanie interdyscyplinarnych badań w ramach polityki penitencjarnej, które by uwzględniały specyfikę tej grupy społecznej i jej inne potrzeby w aspekcie medycznym, finansowym, resocjalizacyjnym i kryminologicznym. Potrzebę wypracowania odpowiedniej koncepcji wykonywania kary pozbawienia wolności wobec tej kategorii skazanych znajduje także wsparcie ze strony Rzecznika Praw Obywatelskich.

Analizując liczbę przestępstw stwierdzonych w latach 1999-2019, można uznać, że wraz ze zwiększającą się liczbą seniorów w społeczeństwie polskim następuje zmniejszenie się liczby przestępstw. Natomiast nie uprawnia to do kategorycznej tezy o występowaniu współzmienności. Przestępczość jest zjawiskiem złożonym i wpływ na jej intensywność ma szereg czynników, które nie były objęte analizą w niniejszym opracowaniu, a jest to m.in. stopień zamożności społeczeństwa, zróżnicowanie dochodów, dostęp do usług publicznych oraz ich jakość, ale także skuteczność prowadzenia procesów wykrywczych przez organy ścigania oraz sprawne i niczym niezakłócone działanie sądów powszechnych. Dopiero uwzględnienie wyżej wymienionych zagadnień i przygotowanie modelu statystycznego lub generalne przeprowadzenie zaawansowanych analiz statystycznych, na przykład analiz regresji, mogłoby pomóc w uzyskaniu odpowiedzi na pytanie: czy starzenie się społeczeństwa w Polsce (zwiększającej się liczby osób 60+) ma wpływ na przestępczość?

Jest to niewątpliwie obszar wymagający odrębnych eksploracji badawczych, których fundament powinien zaczynać się od konstrukcji modelu teoretycznego, a następnie zmierzać do obliczeń szacujących, jakiego typu zmiany w przestępczości następowały, uwzględniając dynamikę przeobrażeń społeczno-gospodarczych od 1999 r. i w następstwie porównania tego ze stanem obecnym. Warto zwrócić uwagę, że od 1999 r. do 2019 r. udział seniorów w przestępstwach wykrytych wahał się od 1,52% do 2,15%. Można uznać to za wartość stabilną, podlegającą jedynie niewielkim odchyleniom. Natomiast nie znamy odpowiedzi na pytanie, czy otrzymana wartość z 2019 r. (1,52%) jest wartością, której można byłoby się spodziewać w świetle czynników determinujących przestępczość, czy może jest to wartość przekraczająca oczekiwania kryminologów lub też pozostająca poniżej spodziewanego wyniku.

Prezentowana monografia pozwoliła odpowiedzieć na sformułowane problemy badawcze i umożliwiła weryfikację postawionych hipotez, jak również ukazała dalsze kierunki eksploracji badawczych. Na przykład wydaje się konieczne przeprowadzenie kryminologicznych badań naukowych pod kątem liczby przestępstw popełnianych przez osoby powyżej 60. roku życia z art. 177 k.k. (spowodowanie wypadku w komunikacji) w porównaniu do innych grup

wiekowych, co dałoby odpowiedź na pytanie: czy są konieczne zmiany legislacyjne w aspekcie kontroli predyspozycji i umiejętności kierowania pojazdami po ukończeniu określonego wieku. Należałoby również wpisać na stałe zagadnienia dotyczące metodyki przesłuchania osób starszych do programu szkolenia podstawowego i oficerskiego funkcjonariuszy Policji. Obecnie w pragmatyce służbowej zagadnienie to jest zupełnie pominięte, a materiał empiryczny zgromadzony do niniejszych badań wyraźnie wskazuje, że liczba skazań osób starszych z roku na rok w Polsce wzrasta.

Należałoby również postawić pytanie: czy są potrzebne oddziały w jednostkach penitencjarnych dla osób powyżej 60+, biorąc pod uwagę rosnący z roku na rok postęp cywilizacyjny, w tym starzenie się społeczeństw na całym świecie i rosnącą wprost proporcjonalnie liczbę osadzonych seniorów w jednostkach penitencjarnych. Wówczas przy tworzeniu koncepcji systemowych należy wziąć również pod uwagę czynnik, że aktualnie w jednostkach penitencjarnych nie brakuje najbardziej niebezpiecznych skazanych za zorganizowaną działalność przestępczą i nierzadko będą to osoby starsze.

Przeprowadzona analiza badawcza wskazuje również na konieczność wpisania przestępczości osób starszych na stałe do podręczników akademickich z kryminologii oraz uzasadnia potrzebę uwrażliwienia na tę grupę społeczną zarówno ustawodawcy, organów ścigania i służby więziennej, jak i nas samych, bo przecież proces starzenia zachodzi w każdym z nas.

Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych

Jestem autorką łącznie 57 publikacji o charakterze naukowym (1 znajduje się w toku procesu wydawniczego), z czego 53 zostało opublikowanych po uzyskaniu stopnia doktora. Zostały one wskazane w załączonym wykazie osiągnięć naukowych. Na dorobek po uzyskaniu stopnia naukowego składają się: 2 monografie, 1 komentarz (we współautorstwie – ustawa o Policji), 1 podręcznik (we współautorstwie, do nauki prawa karnego skarbowego), 34 rozdziałów w monografiach naukowych i 1 materiał pokonferencyjny, 12 publikacji w czasopiśmie naukowych. W tym jestem autorką 4 artykułów do: księgi pamiątkowej ofiarowanej prof. zw. dr. hab. Stefanowi Lelentalowi, księgi pamiątkowej dedykowanej prof. zw. dr. hab. Kazimierzowi Rajchelowi, złotej księgi jubileuszowej prof. zw. dr. hab. dr. h.c. Brunona Hołysta oraz księgi jubileuszowej dedykowanej prof. zw. dr. hab. dr. h.c. Emilowi W. Pływaczewskiemu (publikacja w procesie wydawniczym). Ponadto byłam współredaktorem 2 monografii wieloautorskich. Do pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych zaliczam prowadzenie prac badawczych w charakterze wykonawcy w 2 projektach finansowanych z Narodowego Centrum

Badań i Rozwoju na rzecz obronności i bezpieczeństwa państwa, tj. *Infrastruktura i urzędnia oraz procedury techniczno-prawne związane z zabezpieczeniem i przechowywaniem tzw. trudnych dowodów procesowych* – DOB-BIO4/068/13187/2013, *Podciśnieniowa komora do ujawniania śladów linii papilarnych związkami organicznymi w fazie gazowej* – DOB-BI09/03/01/2018, oraz pełnienie funkcji kierownika projektu rozwojowego na rzecz obronności i bezpieczeństwa państwa pt. *Opracowanie bazy danych oraz narzędzia do semantycznego poszukiwania informacji i zarządzania wiedzą w obszarze zaginięć i poszukiwania osób* – DOB-BI09/12/01/2018. Projekt, którego byłam kierownikiem finansowany był także ze środków NCBiR.

Wyniki moich badań i dociekań naukowych prezentowane były w trakcie konferencji naukowych, w tym o charakterze międzynarodowym. Po otrzymaniu stopnia doktora uczestniczyłam w około 27 konferencjach, z czego 15 był to udział czynny (referaty, głos w dyskusji plenarnej, moderator panelu). Szczegółowy wykaz wystąpień obejmuje załączony wykaz osiągnięć. Ponadto odbyłam 5 pobytów naukowych i szkoleń zagranicznych.

Po uzyskaniu stopnia naukowego doktora moje zainteresowania badawcze skupiały się przede wszystkim wokół kilku zasadniczych zagadnień, takich jak:

- prawnokarne i kryminologiczne aspekty wymuszeń rozbójniczych,
- prawnokarne i kryminologiczne aspekty współczesnej przestępczości kryminalnej,
- prawnokarne zagadnienia dowodowe.

Poniższa prezentacja obejmuje jedynie najważniejsze publikacje, które ukazały się po uzyskaniu stopnia doktora nauk prawnych.

Pierwszym z moich zainteresowań badawczych stały się prawnokarne i kryminologiczne aspekty wymuszeń rozbójniczych. Ten nurt badawczy stanowi konsekwencję prac badawczych podjętych w związku z przygotowaniem rozprawy doktorskiej. Znaczna część dysertacji po nielicznych zmianach została opublikowana jako monografia pt. *Prawnokarne i kryminologiczne aspekty wymuszeń rozbójniczych*, Szczytno 2015, ss. 240. W przedmiotowym opracowaniu przestępstwo wymuszenia rozbójniczego zostało zanalizowane na tle dorobku doktryny, obowiązującej regulacji prawnej i praktyki. Pierwszym argumentem do podjęcia analizy przepisu z art. 282 k.k. był fakt, że regulacja ta nie doczekała się szerszego orzecznictwa sądowego. Także przedstawiciele nauki prawa karnego rzadko zajmują się tym zagadnieniem, natomiast szeroko rozumiane środki masowego przekazu relacjonują tylko szczególne i drastyczne wypadki wymuszeń rozbójniczych, które związane są z porwaniami czy działaniami zorganizowanych grup przestępczych. Do prowadzenia badań naukowych w tym zakresie skłaniał także wymóg aktualizacji wiedzy o wymuszeniu rozbójniczym,

a także jego uwarunkowaniach, zarówno na płaszczyźnie etiologii, jak i fenomenologii. Dlatego też przywołana monografia trwale wpisała się w dorobek doktryny nauk penalnych w tym przedmiocie. Zagadnienia te poszerzono, pogłębiono i stanowiły również podstawę kilku artykułów. Za szczególnie ważne uważam rozdziały w monografiach: *Czynności operacyjno-rozpoznawcze w procesie wykrywczym wymuszeń rozbójniczych* (we współautorstwie z dr hab. I. Nowicką) [w:] E. Pływaczewski, W. Filipkowski, Z. Rau (red.), *Przestępczość w XXI wieku – zapobieganie i zwalczanie*, Warszawa 2015, ISBN 978-83-264-3462-4; *Techniques used by Perpetrators of Criminal Coercion in Poland in the Light of Case-file Study Results* [w:] B. Wiśniewski, P. Kobes, G.G. Sander (eds.), *Security and Law in the Cognitive and Utilitarian Context*, Hamburg 2015, ISBN 978-3-8300-8717-5; *Safety of citizens and effectiveness of prosecution of crimes against property in the opinion of the polish police officers* [w:] J. Dworzecki (ed.), *Selected aspects of internal security*, New York 2015, ISBN 978-83-63-680-17-6; *Implementacja wyników czynności operacyjno-rozpoznawczych do procesu karnego jako współczesne wyzwanie polskiej Policji* (we współautorstwie z M. Hapunik) [w:] M. Fałdowski, P. Kardela (red.), *Dawniej niż wczoraj – 100 lat Polskiej Policji*, Szczytno 2019, ISBN 978-83-7462-693-4; *The Perpetrators of Extortion – Motives and Methods of Criminal Activity in the Light of Results of Case File Research* [w:] B. Wiśniewski, G. Sander, P. Kobes (eds.), *Management Contexts in security Institutions*, Hamburg 2017, ISBN 978-3-8300-9339-8.

W ramach wskazanego powyżej nurtu badawczego opublikowałam, w najistotniejszym zakresie, wyniki badań empirycznych przeprowadzonych na potrzeby rozprawy doktorskiej, których m.in. celem było pozyskanie wiedzy od samych funkcjonariuszy Policji co do identyfikacji przez nich przeszkód w stosowaniu czynności operacyjno-rozpoznawczych, które mają istotne znaczenie dla procesu wykrywczego przestępstw, w tym wymuszeń rozbójniczych, oraz ich postulatów w zakresie potrzeby zgłębiania zagadnień z psychologii dotyczących postępowania z pokrzywdzonym. W tym obszarze powstał artykuł: *Czynniki ryzyka wiktymogenego ofiar wymuszeń rozbójniczych* [w:] B. Sygit (red. nauk.), *Złota księga jubileuszowa prof. zw. dr hab. dr honoris causa Brunona Hołysta: ...ale prawdy szukaj w czynie*, Łódź 2015, ISBN 978-83-64556-99-9 oraz *Victimological Risk Factors on Basis of Conducted Research* [w:] P. Kobes, P. Nadybski, G.G. Sander (eds.), *Legal Context in the Chosen Order and Security Area*, Hamburg 2016, ISBN 978-3-8300-9140-0. W tym miejscu należy zaznaczyć, że według funkcjonariuszy polskiej Policji potrzebne są szkolenia opierające się na warsztatach praktycznych

prowadzonych przez doświadczonych funkcjonariuszy z pionu operacyjnego wspólnie z sędziami i prokuratorami w celu efektywniejszego przeciwdziałania wymuszeniom rozbójniczym i innym formom przestępczości kryminalnej.

Pozostałe publikacje z wymienionego nurtu były wynikiem dociekań naukowych z obszaru podwójnej złożoności indywidualnego przedmiotu ochrony wymuszenia rozbójniczego. Wspomniana podwójna złożoność przedmiotu ochrony wymuszenia rozbójniczego polega na tym, że złożony charakter ma także przedmiot główny. Jest nim bowiem nie tylko mienie, ale także swoboda (wolność) działalności gospodarczej. Była to perspektywa, która pozwoliła rozwinąć nowe dociekania naukowe. Zaowocowało to kolejnymi opracowaniami, jak: *Ocena umiejscowienia art. 282 k.k. w rozdziale przestępstw przeciwko mieniu* [w:] I. Nowicka, D. Mocarska (red.), *Współczesne problemy prawa*, Szczytno 2015, ISBN 978-83-7462-470-1; *Czy umiejscowienie artykułu 282 Kodeksu karnego w rozdziale przestępstw przeciwko mieniu należy rozpatrywać w aspekcie innowacyjności?* [w:] A. Maksimczuk, A. Świerczewska-Gąsiorowska (red.), *Sektor małych i średnich przedsiębiorstw krajów wschodniej Europy, wybrane problemy*, t. 1: *Prawno-ekonomiczne aspekty innowacyjności oraz możliwości jej poprawy*, Suwałki 2016, ISBN 978-83-939529-3-9 oraz podręcznik do nauki prawa karnego skarbowego adresowany do studentów kierunków administracja, bezpieczeństwo wewnętrzne, prawo, aplikantów, a także osób zajmujących się w praktyce problematyką prawa karnego skarbowego, tj. *Wybrane zagadnienia prawa karnego skarbowego* (współautorstwo z D. Mocarską, A. Sadło-Nowak, J. Brykiem, A. Kalisz, S. Miszkiewiczem, A. Choromańską, M. Porwiesz), Szczytno 2014, ISBN 978-83-7462-404-6. W powyższym opracowaniu zajęłam się analizą przestępstw i wykroczeń skarbowych przeciwko obowiązkom celnym oraz zasadom obrotu z zagranicą towarami i usługami.

Drugim obszarem badawczym są aspekty prawnokarne i kryminologiczne różnych form przestępczości kryminalnej, co wynika z wcześniejszego zaangażowania się w badania interdyscyplinarne i potrzeby dalszych poszukiwań prawnokarnych i kryminologicznych inklinacji relacji przestępstwo – przestępczość. Zagadnienia te zostały poruszone w opracowaniach: *Prawne aspekty przestępstw z nienawiści* [w:] W. Pływaczewski, P. Lubiewski (red.), *Współczesne ekstremizmy. Geneza, przejawy, przeciwdziałanie*, Olsztyn 2014, ISBN 978-83-62383-50-4. Wskazana publikacja ukazała, że sprawcy tych przestępstw postrzegają swoje ofiary jako osoby nieposiadające swojej tożsamości czy przynależności etnicznej, a także obywateli bez określonej społeczności międzynarodowej, bezimiennych członków jakiejś grupy, posiadających jedną charakterystyczną cechę. I właśnie ta konkretna cecha powoduje, że stają

się ofiarami przestępstw z nienawiści. Sprawcy tych przestępstw wyczerpują ustawowe znamiona czynów zabronionych, manifestując przy tym, że prawa danej grupy społecznej można lub nawet trzeba lekceważyć, naruszając przy tym podstawowe zasady demokratycznego świata. Ta publikacja dała asumpt do dalszych dociekań naukowych w tym obszarze i tak powstał rozdział: *Fenomenologia i etiologia działania przestępczego w świetle wyników badań aktowych* (współautorstwo z K. Stępień) [w:] B. Wiśniewski, A. Osierda, A. Babiński (red.), *Administracja bezpieczeństwa. Wybrane problemy*, t. 2, Bielsko-Biała 2016, ISBN 978-83-935790-5-1; *Sytuacja kryzysowa a przestępstwo o charakterze terrorystycznym* [w:] R. Częścik, Z. Nowakowski, T. Płusa, J. Rajchel, K. Rajchel (red.), *Zarządzanie kryzysowe w administracji*, Warszawa-Dęblin 2014; *Formułowanie profilu nieznanego przestępcy na potrzeby Policji* (współautorstwo z M. Hapunik) [w:] D. Dajnowicz-Piasecka, E. Jurgielewicz-Delegacz, E.W. Pływaczewski (red.), *Przestępczość XXI wieku. Szanse i wyzwania dla kryminologii*, Warszawa 2020, ISBN 978-838-1870-153; *The Legal Aspects of Organizing Religious Events – Outline of the Problems* [w:] B. Wiśniewski, G.G. Sander, P. Kobes (red.), *Security – Threats, Law and Organization*, Hamburg 2019, ISBN 978-3-339-1109-47. W ramach opisywanego nurtu badawczego pobocznie zajmowałam się również przestępczością nieletnich: *Delinquency of juvenile girls* (współautorstwo z K. Stępień) [w:] P. Kobes (red.), *Juvenile Proceedings – Today and Tomorrow*, Hamburg 2015, ISBN 978-3-8300-8593-5; *Kryminologiczne i prawne aspekty przestępczości nieletnich* (współautorstwo z K. Stępień) [w:] B. Wiśniewski, A. Osierda, A. Babiński (red.), *Administracja bezpieczeństwa. Wybrane problemy*, t. 2, Bielsko-Biała 2016, ISBN 978-83-935790-5-1; *Zasada niepunitwności a orzeczenie kary wobec nieletniego* (współautorstwo z K. Stępień) [w:] B. Wiśniewski, A. Babiński, A. Osierda, P. Kobes (red.), *Administracja bezpieczeństwa. Wybrane problemy*, t. 3, Bielsko-Biała 2017, ISBN 978-83-935790-2-0; *Current Tendencies and Determinants of Juvenile Crime* (współautorstwo z K. Stępień) [w:] B. Wiśniewski, G.G. Sander, P. Kobes (red.), *Management Contexts in Security Institutions*, Hamburg 2017, ISBN 978-3-8300-9339-8; a także *Wykorzystywanie seksualne małoletnich a medyczne pojęcie pedofilii*, „Przegląd Policyjny” 2017, nr 1(125), ISSN 0867-5708.

W obszarze form przestępczości kryminalnej plasuje się przestępczość osób starszych, która stała się także przedmiotem moich pogłębionych eksploracji. Wskazana przeze mnie monografia pt. *Przestępczość osób starszych z perspektywy kryminologia i prawa karnego* jako podstawowe osiągnięcie naukowe ukazała nowe obszary badawcze, które będę chciała dalej zgłębić w ramach swoich dociekań naukowych. Moje zainteresowanie tą tematyką rozpoczęło się od udziału w konferencji pt. *Prawne, kryminologiczne i medyczne aspekty wykluczenia*

społecznego, Supraśl 12-14 maja 2015 r., zorganizowanej m.in. przez Forum Naukowe Podlasie – Warmia i Mazury. Następnie ukazały się publikacje *Ubóstwo i wykluczenie społeczne osób starszych* [w:] E.M. Guzik-Makaruk, E. Pływaczewski (red.), *Wybrane prawne, kryminologiczne i medyczne aspekty wykluczenia społecznego*, Białystok 2016, ISBN 978-83-62813-77-3; *Współczesna przestępczość seniorów w Polsce na tle pozakodeksowego prawa karnego* [w:] E.W. Pływaczewski, D. Dajnowicz-Piesiecka, E. Jurgielewicz-Delegacz (red.), *Prawo karne i kryminologia wobec kryzysów XXI wieku*, Warszawa 2022, ISBN 978-83-8286-235-5; *Przestępczość osób starszych – wybrane aspekty kryminologiczne*, „Studia Prawnoustrojowe” 2021, nr 52, ISSN 1644-0412. W ramach tego obszaru zainteresowania naukowego wygłosiłam na II Międzynarodowym Kongresie Penitencjarystów zorganizowanym przez Katedrę Prawa Karnego i Kryminologii Wydziału Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach referat pt. *Contemporary crime of seniors in Poland in the aspect of non-code criminal*, a na III Uniwersyteckiej Konferencji Penitencjarystów zorganizowanej przez ten sam ośrodek naukowy referat pt. *Kryzys starzenia się więźniów jako obszar badawczy dla kryminologów*. Wyniki badań z tego obszaru zaprezentowałam również młodemu naukowcom, praktykom zajmującym się problematyką współczesnej przestępczości i patologii społecznych, studentom oraz gremium eksperckiemu na III i IV Ogólnopolskim Forum Młodych Kryminologów zorganizowanym przez Katedrę Prawa Karnego i Kryminologii Uniwersytetu w Białymstoku oraz Międzynarodowe Centrum Badań i Ekspertyz Kryminologicznych, gdzie wygłosiłam referaty: *Wybrane zagadnienia przestępczości osób starszych* oraz *Seniorzy w izolacji penitencjarnej w obliczu współczesnych problemów kryminologii*. Problematykę przestępczości kryminalnej w Polsce, w tym przestępczości osób starszych, przedstawiłam również na przeprowadzonych wykładach (8 h) na Saur Orsola Benincasa University Napoli – Italia. Prezentowane zagadnienia przedstawię również na II Kongresie Kryminologicznym organizowanym przez Katedrę Kryminologii Uniwersytetu Jagiellońskiego, Polskie Towarzystwo Kryminologiczne im. prof. Stanisława Batawii oraz Koło Naukowe Kryminologii Towarzystwa Biblioteki Słuchaczy Prawa UJ. Kongres odbędzie się w dniach 8-9 września 2022r. w Krakowie, a mój referat został zakwalifikowany przez komitet naukowy do wygłoszenia w sesji panelowej: *Zagadnienia penitencjarne a dotyczyć będzie seniorów w izolacji penitencjarnej w Polsce jako obszar badawczy dla kryminologów*.

Trzeci, mniej obszerny, ale istotny nurt badawczy dotyczy prawnokarnych zagadnień dowodowych, które ściśle łączą się z poprzednim obszarem zainteresowań badawczych. Przedmiotową tematyką zajęłam się, prowadząc prace badawcze w zespole badawczym prawników w projekcie rozwojowym *Infrastruktura i urządzenia oraz procedury techniczno-*

prawne związane z zabezpieczeniem i przechowywaniem tzw. trudnych dowodów procesowych, w ramach konkursu nr 4/2013 – DOBR-BIO4/068/13187/2013 finansowanego przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju na wykonanie projektów w zakresie badań naukowych i prac rozwojowych na rzecz obronności i bezpieczeństwa państwa. Głównym celem projektu było stworzenie i przystosowanie infrastruktury, urządzeń oraz procedur technicznych i prawnych w celu zabezpieczenia, przechowywania i utylizacji tzw. trudnych dowodów procesowych.

Jednym z celów szczegółowych zadania badawczego była analiza regulacji prawnych krajowych i rozwiązań wybranych państw, tj. Ukrainy, Belgii, Holandii i Niemiec w zakresie: podmiotów uprawnionych do przechowywania oraz niszczenia w postępowaniu karnym przedmiotów i substancji stwarzających niebezpieczeństwo dla życia i zdrowia ludzkiego, jak również warunków, sposobów i miejsc przechowywania przedmiotów, substancji i próbek niebezpiecznych dla życia ludzkiego oraz warunków i sposobów zniszczenia przedmiotów, substancji i próbek stwarzających zagrożenie dla życia i zdrowia ludzkiego. Jest to problematyka ważna w szczególności w aspekcie prowadzonego procesu wykrywczego przestępczości narkotykowej, zorganizowanej, w tym o charakterze terrorystycznym. Analiza dogmatyczna obejmowała systematyzację pojęć związanych z zabezpieczeniem, przechowywaniem oraz niszczeniem niebezpiecznych przedmiotów i substancji w postępowaniu karnym, a także obejmowała cele teoretyczno-poznawcze i praktyczno-użytkowe. Zakładanym celem analizy było zebranie systematycznych danych (zarówno ilościowych, jak i jakościowych), pozwalających na dokonanie możliwie pełnego opisu badanego zjawiska. Celem poznawczym było ustalenie problemów dogmatycznych w zakresie warunków, sposobów i miejsc przechowywania przedmiotów i substancji oraz próbek niebezpiecznych dla życia i zdrowia ludzkiego. W wyniku prac badawczych powstały następujące opracowania: *Prawne aspekty zabezpieczania i przechowywania tak zwanych trudnych dowodów procesowych w systemie bezpieczeństwa państwa* (współautorstwo z J. Brykiem) [w:] J. Żylińska, I. Przychocka, M. Filipowska-Tuthill (red.), *Współczesne wyzwania nauk społecznych i ekonomicznych*, Warszawa 2016, ISBN 978-83-62250-37-0; *Zabezpieczenie a uchpvavanie tzv. zlozitych procesnych dokazov v pol'skom systeme trestneho prava, Aktualne otazky trestneho prava v teorii a praxi* (współautorstwo z A. Łyżwą, J. Brykiem), Bratislava 2016, ISBN 978-80-8054-682-3; *Preservation of dangerous forensic samples of evidence with the use of mobile robotic system*, „Journal of Law and Social Sciences” (JLSS) 2016, Volume 5, Issue 1, pp 46-50, ISSN 2251-2853 (współautorstwo z M. Zubańską); *Prawo a praktyka w zabezpieczaniu i przechowywaniu tzw. trudnych dowodów procesowych*, „Problemy Współczesnej Kryminalistyki” 2016, t. 20, ISSN 1643-2207 (współautorstwo z J.

Brykiem), a także materiał pokonferencyjny *Trestnoprávne aspekty z zabezpečovania a uchovávania problematických procesnych dokazov* (współautorstwo z J. Brykiem, A. Łyżwą, K. Falarz) oraz *Prawnokarne znaczenie dowodu elektronicznego* [w:] M. Fałdowski (red.), *Bezpieczeństwo dokumentów publicznych*, Szczytno 2018, ISBN 978-83-7462-655-2 oraz *Dokument jako przedmiot przestępstw przeciwko wiarygodności dokumentów. Komentarz orzeczniczy* (współautorstwo D. Mocarska) [w:] M. Fałdowski (red.), *Bezpieczeństwo dokumentów publicznych. Wybrane problemy*, Szczytno 2020, ISBN 978-83-7462-720-7.

W ramach omawianego nurtu badawczego byłam również promotorem pomocniczym w rozprawie doktorskiej pt. *Cyberprzestępczość – wybrane aspekty prawnokarne oraz kryminalistyczne*, Uniwersytet w Białymstoku Wydział Prawa i Administracji, promotor: prof. zw. dr hab. Ewa Guzik-Makaruk, recenzenci: prof. dr hab. Grzegorz T. Dobrowolski, dr hab. Wiesław Jasiński.

5. Informacja o wykazywaniu się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

Od 2005 r. jestem nauczycielem akademickim. Od 2005 do 2020 r. byłam związana zawodowo z Wyższą Szkołą Policji w Szczytnie, gdzie byłam nauczycielem akademickim i pełniłam m.in. funkcję dziekana oraz prorektora. Jednocześnie od 2013 r. do chwili obecnej związana jestem z Wyższą Szkołą Prawa i Administracji Rzeszowską Szkołą Wyższą, gdzie jestem nauczycielem akademickim, a obecnie pełnię funkcję prodziekana Kolegium Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Kryminologii. Pozytywną ocenę mojego dorobku potwierdza m.in.: Medal Komisji Edukacji Narodowej, KEN/2021, nr legitymacji 175506 (9.08.2021 r.) za szczególne zasługi dla oświaty i wychowania, Medal Srebrny za długoletnią służbę nadany przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej postanowieniem z dnia 19 czerwca 2019 r. oraz list gratulacyjny skierowany od Rektora Wyższej Szkoły Prawa i Administracji w Rzeszowie do Komendanta Głównego Policji (L.dz. G-9305/17) za wkład i zaangażowanie w edukację studentów, list gratulacyjny od Komendanta-Rektora Wyższej Szkoły Policji (24.07.2017 r.) za dotychczasową służbę w Policji i wkład naukowy w dyscypliny: nauki o bezpieczeństwie i prawo.

Po uzyskaniu stopnia doktora w ramach aktywności naukowej uczestniczyłam w zagranicznym wyjeździe badawczym do Państwowego Uniwersytetu Spraw Wewnętrznych we Lwowie (21-23.11.2013 r.). W ramach wyjazdu badawczego m.in. zebrano wraz z innymi przedstawicielami Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie wywiady eksperckie dotyczące utrwalania czynności przesłuchania przy pomocy urządzeń rejestrujących obraz lub dźwięk. W maju

2013 r. w ramach programu *Uczenie się przez całe życie – Erasmus* odbyłam wyjazd szkoleniowy do University of Central Lancashire w Wielkiej Brytanii. W 2014 r. (25-29.05) odbyłam szkolenie w Wydziale Kryminalnym w Berlinie *Śledztwo powybuchowe oraz dowodowe zabezpieczanie substancji niebezpiecznych*. Wskazane szkolenie było istotne w rozwoju nurtu badawczego, który pozostawał w moich zainteresowaniach naukowych, tj. prawnokarne zagadnienia dowodowe.

W 2016 r. (16-19.08) odbyłam w ramach programu Erasmus+ wyjazd szkoleniowy do *European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA)* w Lizbonie (Europejskie Centrum Monitorowania Narkotyków i Narkomanii w Lizbonie). Przedmiotowe szkolenie było konsekwencją rozwijania nurtu badawczego dotyczącego współczesnej przestępczości kryminalnej w Polsce.

W 2021 r. (2.08-10.09) odbyłam staż naukowy w Międzynarodowym Centrum Badań i Ekspertyz Kryminologicznych w Białymstoku, które zostało powołane 1 kwietnia 2017 r. na podstawie § 12 ust. 8 Statutu Uniwersytetu w Białymstoku. Do jego zadań zalicza się m.in. prowadzenie i koordynowanie interdyscyplinarnych badań naukowych z zakresu kryminologii, jak również inicjowanie i koordynowanie udziału w konsorcjach badawczych na poziomie krajowym i międzynarodowym. W ramach uczestnictwa w stażu przeprowadziłam kwerendę biblioteczną, uczestniczyłam w warsztatach naukowych członków Międzynarodowego Centrum Badań i Ekspertyz Kryminologicznych, dzięki którym pogłębiałam wiedzę z zakresu metodologii i organizacji badań kryminologicznych. W tym miejscu pragnę nadmienić, że naukowe refleksje w odniesieniu do przestępczości osób starszych w Japonii przekazywał na wielu wykładach i seminariach prof. Emil W. Pływaczewski, zwracając uwagę na to zjawisko jako globalny problem współczesnej kryminologii, a w ujęciu prawno-medycznym wielokrotnie zwracała na nie uwagę prof. Ewa M. Guzik-Makaruk. Przedmiotowe dyskusje naukowe odbywały się właśnie w Międzynarodowym Centrum Badań i Ekspertyz Kryminologicznych, co było dodatkową inspiracją do dociekań naukowych w przedmiocie opracowania, które wskazałam jako podstawowe osiągnięcie naukowe.

Ponadto wyniki badań projektu rozwojowego *Infrastruktura i urządzenia oraz procedury techniczno-prawne związane z zabezpieczeniem i przechowywaniem tzw. trudnych dowodów procesowych*, w ramach konkursu nr 4/2013 – DOBR-BIO4/068/13187/2013 finansowanego przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju, zaprezentowałam wraz z zespołem badawczym na 18th International Conference on Forensic Science and Crime Scene Investigations w Paryżu (26-27.09.2016 r.), wygłaszając referat pt. *Spreads Modern Technology to the Crimen*

Scene: Mobile Robotic System Versus Difficult Evidence Material oraz na 3rd Annual International Conference on Forensic Sciences & Criminalistics Research w Singapurze (23.11.2015 r.), wygłaszając referat pt. *Preservation of Dangerous Samples of Evidence with the Use of Mobile Robotic System*, a w ramach konferencji Canadian Society of Forensic Science 60 th Annual Conference – Montreal (16-19.05.2016 r.) prezentowałam z zespołem badawczym poster *The proceedings in the field security, transport, storage and final disposal of hazardous evidence process in Polish law*.

Do najistotniejszych inicjatyw krajowych wpisujących się w moją aktywność naukową zaliczam cykl konferencji pod nazwą Ogólnopolskie Forum Młodych Kryminologów (OFMK). Celem Forum jest integracja grona młodych naukowców z całego świata (m.in. prawników, kryminologów, socjologów, lekarzy) reprezentujących różne dziedziny nauki oraz stworzenie miejsca do merytorycznej wymiany informacji, doświadczeń i osiągnięć badawczych z zakresu rozważań o charakterze kryminologicznym. OFMK jest platformą służącą wymianie doświadczeń między młodymi naukowcami, praktykami i gremium eksperckim. W ramach tych cyklicznych wydarzeń na drugim OFMK (10-11.05.2018 r.), które odbyło się pod hasłem *Przestępczość XXI wieku – szanse i wyzwania dla kryminologii* wygłosiłam referat pt. *Formułowanie profilu nieznanego przestępcy na potrzeby Policji*, na trzecim OFMK (23-25.09.2020 r.) przewodniczyłam VII sesji plenarnej oraz w ramach panelu V, któremu przewodniczył prof. Wiesław Pływaczewski, wygłosiłam referat pt. *Wybrane zagadnienia przestępczości osób starszych*. W moderowanym przez prof. Wiesława Pływaczewskiego panelu można było wysłuchać wystąpień przedstawicieli organów ścigania – praktyków, którzy obrazowali przestępczość od strony wykrywania przestępstw. Na czwartym OFMK (18-20.05.2022 r.), które odbyło się pod hasłem *Prawo karne i kryminologia wobec kryzysów XXI w.* wygłosiłam referat pt. *Seniorzy w izolacji penitencjarnej w obliczu współczesnych problemów kryminologii*.

Jestem również członkiem Polskiego Towarzystwa Kryminologicznego im. prof. Stanisława Batawii, którego celem jest działanie na rzecz rozwoju nauki kryminologii oraz innych nauk, zajmujących się problematyką przestępczości i zjawiskami patologii społecznej, inicjowanie i ocena programów i działalności zmierzającej do zapobiegania i zwalczania przestępczości, popieranie kształcenia wysokokwalifikowanych kadr naukowych i praktyków, popieranie i inicjowanie działalności wydawniczej z zakresu kryminologii.

Ponadto byłam współautorem wniosku grantowego o szkolenie w ramach European Union Agency for Law Enforcement Training (CEPOL) dotyczącego *Juvenile crime and domestic violence*, który znalazł uznanie ze strony Agencji Europejskiej i który w swoich założeniach promował istotne dla Polski programy profilaktyczne, w tym m.in.: podlaski wojewódzki

program profilaktyczny *poMOC, a nie przeMoc!* objęty honorowym patronatem ministra spraw wewnętrznych i administracji. Przedsięwzięcie odbyło się w Wyższej Szkole Policji w Szczytnie 20-25 maja 2018 r. i kierowane było do funkcjonariuszy policji, straży granicznej, prokuratorów oraz innych przedstawicieli organów ścigania z kraju i z zagranicy zajmujących się przestępczością nieletnich i przemocą domową. W szkoleniu wzięli udział uczestnicy oraz eksperci z krajów członkowskich Unii Europejskiej oraz wybranych krajów trzecich.

Byłam również współautorem wniosku grantowego projektu rozwojowego *Opracowanie bazy danych oraz narzędzia do semantycznego poszukiwania informacji i zarządzania wiedzą w obszarze zaginięć i poszukiwania osób* – DOB-BI09/12/01/2018, zgłoszonego na konkurs nr 9/2018 na wykonanie projektów w zakresie badań naukowych lub prac rozwojowych na rzecz obronności i bezpieczeństwa państwa Narodowego Centrum Badań i Rozwoju. Zaprezentowany wniosek grantowy wygrał konkurs, otrzymał dofinansowanie, a ja w konsekwencji zostałam kierownikiem tego projektu.

Byłam również współautorem wniosku o nadanie uprawnień do prowadzenia studiów pierwszego stopnia na kierunku kryminologia, profil ogólnoakademicki (05.2021 r.) w Wyższej Szkole Prawa i Administracji Rzeszowskiej Szkoły Wyższej. Przedmiotowy wniosek znalazł uznanie Ministerstwa Edukacji i Nauki oraz Polskiej Komisji Akredytacyjnej. W konsekwencji Wyższa Szkoła Prawa i Administracji Rzeszowska Szkoła Wyższa jako jedyna uczelnia na Podkarpaciu od października 2022 r. uruchomi nowy kierunek studiów – kryminologia.

W ramach działalności na rzecz szkolnictwa wyższego odbyłam również szkolenie organizowane przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach projektu *Liderzy w zarządzaniu uczelniami* realizowanego w ramach III osi priorytetowej Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój pt. *Sprawy dotyczące kształcenia oraz szkoły doktorskie* (10-11.10.2018 r.) oraz *Zasady procesu ewaluacji działalności naukowej uczelni* (4.12.2018 r.).

Ponadto w ramach wspierania naukowego kół naukowych wygłosiłam wykład otwarty dla członków Studenckiego Koła Kryminologicznego *Causa Mali* w Wyższej Szkole Policji w Szczytnie pt. *Wykorzystywanie seksualne małoletnich a medyczne pojęcie pedofilii* (11.04.2018 r.) oraz wykład na rzecz Koła Naukowego Polskiego Przemysłu Zbrojeniowego Akademii Sztuki Wojennej pt. *Podstawy prawne dostępu do broni palnej w Polsce* (28.02.2018 r.) oraz jestem opiekunem koła naukowego *Pro Securitas* w WSPiA Rzeszowska Szkoła Wyższa.

Moja aktywność naukowa w więcej niż jednej uczelni polegała również na udziale w pracach badawczych i rozwojowych konsorcjum projektów finansowanych z Narodowego

Centrum Badań i Rozwoju, w tym Uniwersytecie w Białymstoku, Wojskowej Akademii Technicznej, Wojskowym Instytucie Chemii i Radiometrii.

6. Informacja o osiągnięciach dydaktycznych, organizacyjnych oraz popularyzujących naukę lub sztukę.

W ramach pracy dydaktycznej w ciągu okresu zatrudnienia prowadziłam zajęcia (wykłady, ćwiczenia, konwersatoria) na kierunkach kryminologia, prawo, bezpieczeństwo wewnętrzne na pierwszym i drugim stopniu oraz jednolitych studiach magisterskich z przedmiotów:

- Wyższa Szkoła Policji: prawo karne, prawo karne medyczne, prawo wykroczeń, prawo prasowe;
- Wyższa Szkoła Prawa i Administracji Rzeszowska Szkoła Wyższa: problemy współczesnej kryminologii, problemy kryminogenezy, prawo dowodowe, prawo policyjne, wybrane problemy prawa karnego;
- Szkoła Główna Służby Pożarniczej (semestr zimowy roku akademickiego 2016/2017): postępowanie cywilne i administracyjne;
- Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Suwałkach im. prof. Edwarda F. Szczepanika w Suwałkach (rok akademicki 2016/2017): prawa człowieka.

Ważnym dla mnie osobiście odcinkiem mojej pracy dydaktycznej było prowadzenie zajęć z postępowania w sprawach o wykroczenia dla funkcjonariuszy polskiej Policji, którzy kształcili się na przyszłych oficerów polskiej Policji na szkoleniu zawodowym dla absolwentów szkół wyższych. W wyniku prowadzonych zajęć dydaktycznych pojawiła się potrzeba stworzenia podręcznika obejmującego wszystkie zagadnienia na przedmiotowym szkoleniu i tak powstało *Systemowe ujęcie bezpieczeństwa wewnętrznego*, t. 1: *Problematyka prawno-społeczna* (red. M. Fałdowski, D. Mocarska), gdzie jestem autorem rozdziału pt. *Nadzór nad środkami zaskarżenia*.

Ponadto prowadziłam zajęcia na kursie specjalistycznym dla funkcjonariuszy Policji, którzy pełnią funkcję w jednostkach terenowych oskarżycieli publicznych. Zajęcia dydaktyczne obejmowały zagadnienia dotyczące prowadzenia czynności wyjaśniających w postępowaniu w sprawach o wykroczenia. Przedmiotowe kursy odbywały się w Wyższej Szkole Policji w Szczytnie w latach 2005-2017.

W zakresie swojej działalności dydaktycznej w ramach programu Erasmus+ przeprowadziłam również wykłady (8 h) dotyczące współczesnej przestępczości w Polsce w *Saur Orsola Benincasa University Napoli – Italia* (4-6.05.2022 r.).

Częścią mojej pracy dydaktycznej jest opieka nad studentami przygotowującymi prace dyplomowe. Prowadziłam seminaria licencjackie i magisterskie na kierunku kryminologia i bezpieczeństwo wewnętrzne. Do końca roku akademickiego 2019/2020 tytuł zawodowy licencjata uzyskało pod moim promotorstwem 36 osób na kierunku kryminologia w Wyższej Szkole Policji w Szczytnie. Natomiast w Wyższej Szkole Prawa i Administracji Rzeszowskiej Szkoły Wyższej do końca roku akademickiego 2021/2022 - 76 osób na kierunku bezpieczeństwo wewnętrzne uzyskało pod moim promotorstwem tytuł zawodowy licencjata oraz 18 osób uzyskały tytuł zawodowy magistra.

Jednocześnie do końca roku akademickiego 2020/2021 sporządziłam w Wyższej Szkole Policji w Szczytnie 45 recenzji prac dyplomowych osób ubiegających się o tytuł zawodowy licencjata na kierunku kryminologia oraz 29 na kierunku bezpieczeństwo wewnętrzne i 13 na kierunku administracja, oraz 27 recenzji prac dyplomowych osób ubiegających się o tytuł zawodowy magistra na kierunku bezpieczeństwo wewnętrzne, natomiast w Wyższej Szkole Prawa i Administracji Rzeszowska Szkoła Wyższa - 48 recenzji na kierunku bezpieczeństwo wewnętrzne studia pierwszego stopnia i 40 na studiach drugiego stopnia.

W ramach pracy organizacyjnej po uzyskaniu stopnia naukowego doktora nadzorowałam przebieg procesu dydaktycznego na Wydziale Policyjnych Nauk Stosowanych, pełniąc funkcję dziekana w Wyższej Szkole Policji w Szczytnie oraz odpowiadałam za szkolenie i doskonalenie zawodowe funkcjonariuszy, będąc na stanowisku zastępcy komendanta-prorektor Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie. Obecnie za organizację procesu dydaktycznego i różne formy aktywności naukowej odpowiadam jako prodziekan Kolegium Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Kryminologii w Wyższej Szkole Prawa i Administracji Rzeszowskiej Szkoły Wyższej. Ponadto byłam:

- członkiem Komitetu Programowego w celu nadzoru nad zachowaniem obiektywizmu procesu potwierdzania kompetencji kandydatów na biegłych w ramach egzaminu końcowego do uzyskania uprawnień – decyzja nr 248 z dnia 25 września 2019 r. dyrektora Centralnego Laboratorium Kryminalistycznego Policji;
- przedstawicielem Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie w Forum Edukacji Służb Mundurowych;
- zastępcą redaktora naczelnego periodyku „Policja. Kwartalnik kadry kierowniczej Policji” (2019-2020);
- członkiem zespołu powołanego przez ministra spraw wewnętrznych i administracji do zmiany systemu szkolnictwa policyjnego (2019-2020);

- redaktorem tematycznym działu Prawo a Bezpieczeństwo, „Zeszyty studenckie Pro Publico Bono”, Szkoła Główna Służby Pożarniczej (2017-2020);
- redaktorem tematycznym działu Miscellanea – „Internal Security”, Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie (od numeru 2/2017 do 2020 r.);
- sekretarzem redakcji „Rocznik z Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Administracji”, Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie (2012-2016);
- przewodnicząca komisji rekrutacyjnej w Wyższej szkole Policji w Szczytnie na kierunku administracja w roku akademickim 2013-2014, 2014-2015 i 2015-2016;
- członkiem Uczelnianego Kolegium Elektorów – członek komisji skrutacyjnej, kadencja 2010-2014;
- członkiem Senatu w Wyższej Szkole Policji w Szczytnie (od 2019 do kwietnia 2020 r.) i Wyższej Szkoły Prawa i Administracji Rzeszowskiej Szkoły Wyższej (od lutego 2021 r. do chwili obecnej).

W ramach działalności popularyzujących naukę podjęłam w obszarze założeń projektu *Akademia Bezpieczeństwa WSPiA* – POWR 03.01.00-IP.08-00-3MU/18 w ramach III osi priorytetowej *Szkolnictwo wyższe dla gospodarki i rozwoju*, programu operacyjnego Wiedza, Edukacja Rozwój finansowanego przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju przygotowywanie uczniów z 10 szkół średnich województwa podkarpackiego do *Podkarpackiego konkursu wiedzy o bezpieczeństwie*. W ramach prowadzonych zajęć dydaktycznych omawiałam zagadnienia: *Podział i kompetencje organów bezpieczeństwa wewnętrznego oraz Rola obywatela w systemie bezpieczeństwa wewnętrznego* (04.2021-11.2021 r).

Przygotowałam treści merytoryczne do komiksów dla uczniów szkół średnich zrzeszonych w Młodzieżowej Akademii Prawa i Bezpieczeństwa w obszarze projektu *Akademia Bezpieczeństwa WSPiA* – POWR 03.01.00-IP.08-00-3MU/18 w ramach III osi priorytetowej *Szkolnictwo wyższe dla gospodarki i rozwoju*, programu operacyjnego Wiedza, Edukacja Rozwój finansowanego przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju obejmujące zadanie nr 1 tj. m.in. cyberzagrożenia (zasady bezpieczeństwa w sieci, nowe substancje psychoaktywne jako zagrożenie dla młodzieży, odpowiedzialność prawna i karna młodego człowieka, dystrybucja dopalaczy przez Internet, status prawny młodego człowieka), młody człowiek jako świadek przestępstwa (zasady udzielania pierwszej pomocy, samoobrona i techniki interwencyjne, bądź jak Sherlock Holmes – warsztaty kryminalistyczne, symulowane oględziny miejsca zbrodni). W tej samej konwencji przygotowałam treści do komiksu adresowanego do rodziców uczniów szkół średnich pt. *Aktualne zagrożenia młodego człowieka*, obejmujące treści podniesienia świadomości zagrożeń i możliwości reagowania rodzica/opiekuna na cyberzagrożenia,

narkotyki i dopalacze, odpowiedzialność prawna nauczyciela i rodzica wobec ucznia, procedury zgłaszania cyberprzestępstwa (05-09.2021 r.). Od 2015 r jestem również społecznym ekspertem Fundacji „Bezpieczne dzieci” ds. przestępczości nieletnich.

Ponadto w ramach Policyjnego Centrum Informacyjnego funkcjonującego w Wyższej Szkole Policji w Szczytnie wspierałam funkcjonariuszy Policji z jednostek terenowych w zakresie rozwiązywania ich problemów praktycznych w obszarze stosowania prawa. Ta ważna inicjatywa polega na tym, że funkcjonariusze Policji z jednostek terenowych w formie pisemnej zadają pytania kierowane do Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie dotyczące różnych kwestii prawnych. Udzielane odpowiedzi często były publikowane w periodyku „Policja. Kwartalnik kadry kierowniczej Policji” w celu dotarcia do szerszego grona polskich funkcjonariuszy, którzy podobne trudności mają w codziennej służbie na rzecz społeczeństwa.

W ramach Centrum udzielałam odpowiedzi na następujące pytania, które znalazły swoje odzwierciedlenie w publikacjach kwartalnika: 1. *Czy Policja ma obowiązek przyjąć zawiadomienie o znalezieniu rzeczy i przyjąć rzecz do przechowywania, czy też może odmówić takiego przyjęcia?* 2. *Jak należy postępować w sytuacji, gdy znalazca odmawia odebrania rzeczy znalezionych? Czy wówczas rzecz znaleziona staje się własnością państwa? I czy w takim przypadku należy stosować przepisy ustawy z 18 października 2006 r. o likwidacji niepodjętych depozytów?* 3. *Jaki jest sposób postępowania w przypadku nieustalenia uprawnionego do odbioru rzeczy stanowiącej dowód rzeczowy w sprawach o wykroczenia? Czy w takim przypadku należy stosować przepisy ustawy o likwidacji niepodjętych depozytów wobec nieustalenia uprawnionego do odbioru rzeczy stanowiącej?* – „Policja. Kwartalnik kadry kierowniczej Policji” 2013, nr 3 (współautorstwo z K. Kulą), oraz 1. *Czy policja może udzielić informacji uczestnikowi zdarzenia drogowego odnośnie do zaistniałego zdarzenia i jego uczestników? Jeżeli tak, to jaka jest podstawa prawna takiego działania i w jakim zakresie?* – „Policja. Kwartalnik kadry kierowniczej Policji” 2014, nr 1.

Ponadto w czasie swojej służby w Wyższej Szkole Policji w Szczytnie wykonałam 4 recenzje zadań badawczych w ramach działalności statutowej osób ubiegających się o dofinansowanie w tym zakresie, tj. 1. *Optymalizacja czynności dowodowych, kryminalistycznych, operacyjnych w sprawach o przestępstwa gospodarcze z perspektywy organów ścigania*, 2. *Prawne i instytucjonalne instrumenty zwalczania przestępstw przeciwko wiarygodności dokumentów*, 3. *Policyjne zatrzymania osoby jako środki przymusu w Kodeksie postępowania karnego*, 4. *Agresja jako czynnik kryminologiczny*, oraz 8 recenzji wydawniczych.

7. Oprócz kwestii wymienionych w pkt 1-6, wnioskodawca może podać inne informacje, ważne z jego punktu widzenia, dotyczące jego kariery zawodowej.

PODPIS ZAUFANY

ANNA
ŚWIERCZEWSKA-GĄSIOROWSKA

01.09.2022 12:48:50 [GMT+2]

Dokument podpisany elektronicznie
podpisem zaufanym

.....
(podpis wnioskodawcy)